

Nr 239.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen i fråga om användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse; given Stockholms slott den 3 juli 1914.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva, att, i enlighet med vad Konungen närmare förordnar, må vid virkeshandel och trävarurörelse tills vidare användas mättningsredskap, som äro justerade efter annat måttssystem än det metriska.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
3 juli 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
von SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Vennersten, anförde:

I § 56 förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885 är föreskrivet, att endast det metriska mått- och viktsystemet må ifrån den 1 januari 1889 användas i kronans räkenskaper och förhandlingar. Det vill emellertid synas, som om vid virkesförsäljningar för kronans räkning detta stadgande icke kommit att alltid tillämpas, tydligen av den orsak, att det ansetts förmånligast att vid utbudande av varan angiva densamma i de mått, som i världshandeln äro vedertagna för varor av ifrågavarande slag. Ostridigt torde vara, att detta inneburit ett åsidosättande av gällande författning, men förfarandet har, såvitt mig är bekant, fått opåtalat fortgå.

Justeraren i Skaraborgs län friherre Hj. Åkerhielm har emellertid nu fäst uppmärksamhet vid förhållandet. Genom annons i en tidning hade jägmästaren i Tivedens revir A. W. Schmidt till försäljning för kronans räkning utbudit virke efter andra än metriska mått, men då justeraren hos kronofogden i norra Vadsbo fögderi anmälde jägmästaren till åtal, fann kronofogden denna anmälan av åtskilliga skäl icke böra för det dåvarande föranleda något åtal.

Med relaterande av vad sålunda förekommit anhöll härefter justeraren i skrivelse till mynt- och justeringsverket den 15 februari 1913 om meddelande, vad han i det föreliggande fallet och för framtiden hade att iakttaga.

Mynt- och justeringsverket hänsköt frågan till justitiekanslersämbetet, som anmodade domänstyrelsen att inkomma med yttrande. I följd härav anförde domänstyrelsen i skrivelse den 27 februari 1913 till justitiekanslersämbetet följande.

»Av kommerskollegii underdåniga berättelse för år 1910 framgår, att sammanlagda värdet av de år 1910 från riket utförda varorna uppgick till 592,864,140 kronor. Därav kommer på trävaror, oarbetade och bilade, 18,131,454 kronor och på trävaror, sågade och andra mer eller mindre arbetade, 246,605,025 kronor eller tillsammans 264,736,479 kronor. Frändrages därifrån värdet av sådana varor, som uppgivas vara tillverkade av utländska träslag, 90,520 kronor, återstår som exportvärde av inhemskt virke, mer eller mindre förädlat, 264,645,959 kronor.

Exportvärdet av skogsprodukterna uppgick således år 1910 till nära 45 procent av totala exportvärdet.

Sågat virke ingick med omkring hälften av värdet å exporterade trävaror av inhemskt ursprung.

I åberopade underdåniga berättelse angivas mängderna i kubikmeter eller kilogram. Därav får dock ej dragas den slutsatsen, att försäljningen ägt rum enligt dessa mått, åtminstone ej vad rydmåttet beträffar, utan uppgifterna härom hava omräknats till metriskt mått.

Enär England och dess nuvarande eller förutvarande besittningar äro de ojämförligt största köparne av svenskt trä, ske försäljningarna vid export nästan uteslutande i engelskt mått. Det sågade virket säljes per standard om 165 engelska kubikfot och varje plank och bräda mätes i engelska fot och engelska tum. Oarbetat eller bilat trä, d. v. s. spiror, slonor, telegraf- eller telefonstolpar, pål- och mintimmer, pappersved, props (gruvstolpar) o. s. v. säljas per load, standard eller kubikfamn, varje sådant mått innehållande visst antal engelska kubikfot.

Vid skeppning på Danmark användes danskt, på Holland holländskt mått o. s. v.

Vid handel inom landet, vare sig försäljningen sker till en virkesexportör eller till en konsument, användes i de flesta fall engelskt mått, alltid vad sågat virke, och nästan alltid vad rundtimmer beträffar. Vid nästan all handel med virke användes sålunda i regeln andra mått än de genom åberopade kungl. förordning bestämda.

Domän-
styrelsen.

Undantag givas likväl. Sålunda säljes pappersved till fabriker inom landet stundom, dock ej vanligtvis, per kubikmeter löst mått. Även säljes hyvlat virke till konsumenter stundom per längdmeter, därvid bredd och tjocklek dock oftast angivas i tum. Kastved torde ofta säljas per meterfamn, ehuru ännu oftare annan famn användes.

Ovanstående gäller virkeshandel i allmänhet från och inom landet.

Vid försäljning av virke från kronans skogar tillgår i regeln på följande sätt.

Största delen av kronoskogarnes avkastning säljes ännu rotstående, och gäller detta i synnerhet de nordligare delarna av landet, ehuru även där under senare år avsevärda mängder, huvudsakligen gallrings- och rensningsvirke, upphugges före försäljningen.

Vid försäljning på rot angives virkesmängden antingen i antal utstämplade träd med specifikation för de olika grovlekklasserna i engelska tum eller engelska tum och centimeter (Norrländ), eller ock i kubikmeter fast mått med specifikation över timmerträdens grovlek i centimeter eller tum (södra delarna av landet).

Vid försäljning av upphugget eller förädlad virke (rundtimmer, pappersved, props, kastved, sågat virke m. m.) — hittills huvudsakligen inom södra och mellersta delarna av landet — hava skogstjänstemännen följt den gängse affärsrutymen och alltså i regeln utbudit och sålt det upphuggna och förädlade virket efter mått, 'som äro olagliga i riket'.

Några föreskrifter om efter vilka mått virke skall utbudas hava ej av kungl. styrelsen i annan måtto utfärdats, än att i ett par av de blanketter till stämpningslängder, som av kungl. styrelsen tillhandahållas, specifikationens grovlekklasser angivits i engelska tum. Ett exemplar av varje av dessa blanketter vidlägges.

I övrigt hava skogstjänstemännen att i sammanhang med försäljningen sortera och klassificera virket så, att till fördel för kronan högsta möjliga pris ernås.

Justeraren i Skaraborgs län torde möjligen hava den formella rätten på sin sida, då han begär åtal mot jägmästaren Schmidt för det denne utbudit virke efter olagliga mått. Det synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida ett enbart utbudande av en vara efter icke lagliga mått är åtalbart.

Reellt sett åter har jägmästaren förfarit riktigt, enär genom hans tillvägagångssätt kronan tillskyndats fördel, i det flere spekulanter anmält sig och högre pris erhållits, än vad sannolikt skulle varit fallet om virket utbudits efter mått, som vid försäljning av virke i orten icke varit vanliga.

Anbudet å de virkesposter, som i den ifrågavarande annonsen utbjödos, prövades av kungl. styrelsen den 13 januari 1913 och blevo samtliga antagna.

Enahanda förfaringssätt som det nu påtalade tillämpas överallt i riket och av nästan en var person, firma eller bolag, som befattar sig med virkeshandel.

Kungl. domänstyrelsen får emellertid framhålla, att om vid virkeshandel andra mått än de nu brukliga tvångsvis skola användas, mycken oreda och många olägenheter, för att icke säga vådor, av praktisk-ekonomisk art därigenom, med hänsyn till den oerhört stora betydelse trävaruhanteringen har ur nationalekonomisk synpunkt, uppkomma.

Kungl. domänstyrelsen vill därför för sin del uttala, att vad justeraren Åkerhielm anfört icke synes böra föranleda till någon åtgärd från myndigheternas sida.»

Från svenska trävaruexportföreningen inkom till justitiekanslers-
ämbetet en skrift, i huvudsak så lydande:

»Domänstyrelsen har anfört, att det nu i riket gällande måttsystemets till-
lämpning på virkesförsäljningarna från kronans skogar skulle medföra avsevärd skada
för kronan. Denna skada torde dock vara vida mindre än den, som skulle drabba trä-
varuexportrörelsen, om den vid sina försäljningar icke finge begagna sig av andra
måttstycken än det metriska.

*Svenska
trävaruexport-
föreningen.*

Noteringarna för sågade och hyvlade trävaror på världsmarknaden uttryckas
nämligen i regel i engelskt kubikmått, och den enhet, efter vilken prisberäkningen
sker, är i regel standard, load eller kubikfamn, d. v. s. resp. 165.50 och 216 eng.
kubikfot. Därav följer, att trävarornas försågning även så gott som uteslutande
sker efter engelskt mått. Vid försäljning på t. ex. Danmark, Holland eller Tysk-
land kunna väl längderna avkapas efter danskt, resp. Amsterdamer- och Hamburger
mål, men bredden och tjockleken äro alltid uttryckta i engelskt mått. Likaså kan
vid försäljning på Frankrike längderna räknas i franska fot (= $\frac{1}{3}$ meter); bredden
och tjockleken äro dock även då alltid uttryckta i engelska tum.

Antag nu, att de svenska trävaruexportörerna helt plötsligt tvingades att
vid tillverkningen och försäljningen räkna med metermått. Inför en prisnotering i
kubikmeter skulle köparna helt naturligt ställa sig fullkomligt oförstående. En i
centimeter eller millimeter gjord postning (sågbladens inställande i ramen), som
exakt motsvarade det nu använda engelska tumtalet, skulle komma att räkna med
mycket besynnerliga tal. Räknade man med jämna centimeter eller millimeter vid
postningen, skulle detta lämna ett dimensionsutfall, som vore helt och hållet främ-
mande för köparna. Icke lär vi någon kunna tro, att vi här i Sverige skulle
med ens få köparna att frångå sina invanda mått och acceptera andra dimensioner,
än de av ålder använt.

Dominerande på världsmarknaden i trävaror är numera Ryssland, och Fin-
lands trävaruexport kommer icke långt efter Sveriges. Då Ryssland och Finland
naturligtvis fortfarande sälja efter engelskt mått, skulle en åtgärd, som tvang de
svenska exportörerna att sälja efter metermått, medföra en efterhandsställning för
de svenska exportörerna. Så länge särskilt engelsmannen kan från Ryssland, Fin-
land och även Norge köpa sitt behov av trävaror efter de mått, vid vilka han är
van, skulle han i många fall föredraga dessa varor framför den svenska varan.
Så ock övriga importörer.

Läget är i verkligheten sådant, att gällande förordning om mått och vikt
icke kan under nuvarande förhållanden tillämpas vid vår exporthandel med trä-
varor. Säljaren måste fortfarande i utlandet utbjuda sina varor i engelskt mått
och således även att såga samt avlämna dem efter samma mått. De metriska
mått, som han tilläventyrs tvingades att använda, skulle endast utgöra förvand-
lingstal. Det behöver icke anmärkas, huru en dylik förvandling skulle tynga bok-
föringen och expeditionen, och detta utan någon som helst nytta.

Vad domänstyrelsen anfört rörande de vådor och olägenheter, som för virkes-
handeln skulle uppstå genom ett frångående av hittills följd praxis i fråga om mät-
ningen, har sålunda ännu mycket större betydelse i fråga om exporthandeln med
trävaror. Även om, såsom föreningen antager, justerarens ifrågasättande anmälan
icke föranleder åtal, är dock ej uteslutet, att frågan på nytt kan upptagas och då
kanske beträffande trävaruhandeln. Men om så är, synes väl kunna ifrågasättas,

huruvida icke i förordningen uttryckligen bör intagas en bestämmelse därom, att den icke äger tillämpning på virkes- och trävaruhandeln eller åtminstone att dess tillämpning på sådan handel suspenderas tillsvidare eller på en mycket lång tid. En om ock mycket avlägsen möjlighet är, att framdeles mellan export- och importländerna kan träffas överenskommelse om användandet av metermått även i fråga om trävaror. Innan så skett, torde ett påbud om användning här i landet av de metriska måtten vid sådan handel icke kunna komma i tillämpning.»

*Justitie-
kanslers-
ämbetet.*

I skrivelse den 10 april 1913 har nu justitiekanslersämbetet underställt frågan Kungl. Maj:ts prövning, och har ämbetet därvid för egen del anfört:

»Vad i ärendet förekommit har justitiekanslersämbetet ansett sig så mycket hellre böra genom handlingarnas överlämnande bringa till Eders Kungl. Maj:ts kännedom, som, på sätt domänstyrelsen framhållit, den i ärendet uppkomna frågan är av stor betydelse för trävaruexporten och värdet av exporterade trävaror år 1910 — för att taga ett exempel — uppgick till omkring 264 miljoner kronor eller nära 45 procent av totala exportvärdet, omkring 592 miljoner kronor. Justitiekanslersämbetet tillåter sig härvid erinra om vissa hithörande bestämmelser.

Det metriska systemet för mått och vikt infördes här i riket genom nådiga förordningen den 22 november 1878, vilken skulle träda i kraft med början av år 1879, dock att enligt meddelad övergångsbestämmelse förut gällande författningar angående mått och vikt jämväl finge tillämpas intill början av år 1889. I nådig skrivelse till skogsstyrelsen den 12 maj 1882 förklarade Kungl. Maj:t, att det genom 1878 års förordning anbefallda nya mått- och viktsystemet skulle från och med 1883 användas vid skogsväsendet. Nyssnämnda förordning har ersatts av nådiga förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885, som med enahanda övergångsbestämmelse som den ovan omförmälta trädde i kraft med början av år 1886. Sistnämnda förordning omnämner, att särskilt stadgats om metersystemets införande vid skogsväsendet, och föreskriver i 56 §, att från den 1 januari 1889 med visst undantag endast det nya mått- och viktsystemet finge användas i kronans räkenskaper och förhandlingar.

Underlåtenhet att iakttaga sistberörda föreskrift lär vara att anse såsom tjänstefel och sålunda belagt med ansvar i 25 kap. strafflagen.

Därjämte är ansvar stadgat dels i 47 § i nådiga förordningen den 9 oktober 1885 för den, som överträder bestämmelsen i 5 § samma förordning att vid handel eller eljest, då varor skola avlämnas och mottagas efter mått eller vikt, andra redskap ej må, utom i angivet fall, nyttjas än de, som här i riket blivit i vederbörlig ordning justerade, dels ock i 22 kap. 5 § 3 och 4 mom. strafflagen för brukande av icke behörigen stämplade eller märkta mått och vikter ävensom icke behörigen omjusterade, oriktiga mått och vikter.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit har justitiekanslersämbetet ansett sig icke böra för närvarande föranstalta om åtal för det åsidosättande av uttryckliga föreskrifter, som ägt rum. Justitiekanslersämbetet får i stället i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke en ändring av hithörande bestämmelser bör komma till stånd. En dylik ändring bör nämligen enligt justitiekanslersämbetets mening ske, därest de gällande föreskrifterna icke rimligen

kunna följas; att bibehålla stadganden, som icke efterlevas, är uppenbarligen olämpligt. Skulle Eders Kungl. Maj:t emellertid finna ifrågasatt ändring icke böra komma till stånd och att gällande bestämmelser i hithörande hänseende sålunda böra upprätthållas, torde Eders Kungl. Maj:t vilja i sådant fall återställa handlingarna i ärendet till justitiekanslersämbetet för anhängiggörande av den talan, vartill anledning må förefinnas.»

Mynt- och justeringsverket, som på grund av nådig befallning den 5 juni 1913 avgivit utlåtande i ärendet, yttrar följande.

*Mynt- och
justerings-
verket.*

»Genom justitiekanslersämbetets skrivelse samt de utlåtanden, som avgivits av kungl. domänstyrelsen och Sveriges trävaru-exportförening, torde få anses styrkt, att de bestämmelser, som nu äro lagligen gällande beträffande metersystemets användning inom såväl virkeshandeln som trävarurörelsen, kunna vara till skada för riket i praktiskt ekonomiskt avseende, och att de knappast i något fall efterföljas. Under sådana förhållanden anser mynt- och justeringsverket det synnerligen angeläget, att en ändring i gällande bestämmelser måtte komma till stånd, och att mättningsredskap, inrättade efter andra måttssystem än det metriska, måtte få användas vid ifrågavarande rörelsegränar.

Emellertid torde en förändring i detta avseende icke kunna vinnas utan en hänvändelse till riksdagen, ty i sin skrivelse den 14 maj 1876 angående meter-systemets införande meddelar riksdagen, att den för sin del beslutat, att bland annat följande bestämmelser skulle införas i den allmänna stadga om mått och vikt, vilken kunde komma att av Kungl. Maj:t utfärdas, nämligen:

I 4:o 'Vid handel eller eljest, då varor efter mått eller vikt skola avlämnas eller mottagas, må endast begagnas mått eller vikter och vägningsredskap, som undergått justering av vederbörlig förordnad justerare' och

I 5:o 'De längdmått, målkärl och viktlo, vilka kunna bli föremål för justering, äro följande:

1:o) Längdmått: — — — — —

b) mätstockar och mätskalor på 2 och 1 meter samt 5, 2 och 1 decimeter, av vilka — — — — — millimeter.'

Emellertid vill mynt- och justeringsverket föreslå, att en eventuell proposition till riksdagen uti ifrågavarande ärende icke måtte begränsas till här avhandlade speciella fall, utan att i propositionen måtte göras en mera allmän hemställan av innehåll, att Kungl. Maj:t må äga rättighet medgiva, att för visst slag av rörelse och för handel med bestämda slag av varor mättnings- och vägningsredskap, som icke äro inrättade efter det metriska systemet, må få användas och för detta ändamål i riket justeras, och att Kungl. Maj:t må äga bestämma, om för vissa fall ojusterade sådana mättnings- och vägningsredskap må få användas.

Ett dylikt allmänt medgivande är infört i den tyska lagstiftningen i ämnet för 'Der Bundesrat', och detta har sedermera medgivit, bland annat, att mått, avpassade efter den engelska, gammalfranska, renländska eller gammalsvenska foten må till och med den 31 december 1922 få användas i virkeshandeln, dock endast till och från utlandet. Av denna anledning komma dessa mått icke att justeras av den tyska statens justerare.

I här föreliggande fall är det tydligen fråga om, att dessa icke-metriska mått

skola få användas även i den inrikes handeln, varför mynt- och justeringsverket anser, att de ock böra för detta ändamål vara inom riket justerade.»

*Departements-
chefen.*

Den utredning, som förebragts av domänstyrelsen och trävaruexportföreningen, ställer utom allt tvivel, att genom tillämpning av bestämmelserna i förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885 vid försäljning av skogsprodukter stora ekonomiska intressen skulle såväl för statsverket som för enskilda affärsföretag äventyras. Jag ansluter mig därför till den av justitiekanslersämbetet samt mynt- och justeringsverket uttalade uppfattningen, att beträffande virkeshandel och trävarurörelse särskilda föreskrifter böra meddelas. Såsom mynt- och justeringsverket påpekat, torde dessa böra gå därpå ut, att för ifrågavarande ändamål må justeras mättningsredskap efter annat måttssystem än det metriska. Då emellertid frågan härom berör de av riksdagen antagna bestämmelserna i avseende på mått och vikt, torde riksdagens medgivande i förevarande fall böra inhämtas. Att, på sätt mynt- och justeringsverket föreslagit, hos riksdagen begära ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att i förekommande fall för en eller annan rörelsegren medgiva undantag från tillämpning av metersystemet synes för närvarande icke vara av omständigheterna påkallat.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, i enlighet med vad Konungen närmare förordnar, må vid virkeshandel och trävarurörelse tillsvidare användas mättningsredskap, som äro justerade efter annat måttssystem än det metriska.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Einar Hennings.